

Fraylemaborg
Hoofdweg 32
Slochteren
05982-1568
openingstijden:
dinsdag t/m zondag
10.00 - 12.00 uur en
13.00 - 17.00 uur

S' 7548

Fraylemaborg



Dr Fop. I. Brouwer

wandeling door 't Slochterbos



'n Paradies is 't veur de vogels,
 En ook veur Slochter jeugd,
 En as in Maai de koekoek ròpt,
 En òld en jong noa 't bos tou lòpt,
 Din is het haile dörp vol vreugd,
 Din is het dörp verheugd.
 Strikt veujoarswind deur aik en buiken,
 Is alles in de grui,
 Bin kaarsebomen wit en rood,
 Weer roegte en kreuze in de sloot,
 Din staat het haile bos in blui,
 Het haile bos in blui.

(P. Groen, 1878-1946)

Wie in het Slochterbos gaat wandelen, doet er verstandig aan zich eerst wat te oriënteren omtrent de geologische gesteldheid van de omgeving, waarin we ons tijdens de boswandeling bevinden.

Ten behoeve van de ruilverkaveling Slochteren heeft de Stichting voór Bodemkartering te Wageningen in 1966 een bodemkundig landschappelijke overzichtskaart van het gebied gemaakt. De gehele kaart strekt zich in grote lijnen uit over het gebied van 6-7 kilometer breedte ter weerszijden van de weg Froombosch, Slochteren, Schildwolde, Hellum, Siddeburen tot Wagenborgen.

Een gedeelte van deze kaart staat hierbij afgedrukt. Wie de gehele kaart zou willen bezitten, kan deze bestellen bij genoemde stichting onder vermelding van no. A 1.22 - 66017, schaal 1 : 25.000.

Men kan wel met de ongekleurde uitgave volstaan. Hierop zijn de verschillende bodemclassificaties met letters aangeduid (zie toelichting op de kaart), terwijl met stippelingen, arceringen en kruisjes nog een aantal bodemkundige toevoegingen zijn aangebracht. De gebieden van één bepaalde bodemclassificatie zijn door getrokken lijnen omgeven.

U zult onmiddellijk getroffen worden door het grillige verloop van deze lijnen en door de opvallend grote geologische variatie in het gebied, die aanzienlijk rijker is dan men bij oppervlakkige beschouwing zou vermoeden.

LEGENDA

I Zandgronden

Z zandgronden zonder kleilige bovengrond

IZ zandgronden met lichte klei bovengrond

II Veengronden

Vz veen met kleilig moerige bovengrond, zandondergrond beginnend < 120 cm - m.v.

Vc veen met kleilig moerige bovengrond, zandondergrond beginnend > 120 cm - m.v.

III Klei op veengronden

IVz lichte klei op veen, zandondergrond beginnend < 120 cm - m.v.

IVc lichte klei op veen, zandondergrond beginnend > 120 cm - m.v.

kVz klei op veen, zandondergrond beginnend < 120 cm - m.v.

kVc klei op veen, zandondergrond beginnend > 120 cm - m.v.

IV Kleigronden

Mv 40 - 80 cm klei op veen

Mn meer dan 80 cm klei

TOEVOEGINGEN

1 matig dikke bovengrond (30 - 50 cm), alleen bij zandgronden

2 kleiarme moerige bovengrond, alleen bij veengronden

3 zandige bovengrond, niet bij zandgronden

4 leem of keileem beginnend tussen 40 - 120 cm - m.v.

De op de kaart gebruikte aanduidingen zijn in het Slochterbos niet doorgetrokken, doch het verloop binnen het bosterrein laat zich wel ongeveer reconstrueren.

Erg zinvol is dit echter niet. Het Slochterbos is geen echt natuurbos en bovendien is er reeds tijdens de aanleg veel graafwerk verricht, waardoor de oorspronkelijke bodemkundige situatie behoorlijk verstoord is. Door de natuurlijke, oorspronkelijke bodemtoestand ter plaatse liep het niveau van het bosterrein in Z.O.-richting reeds iets op.

Men heeft echter in het terrein - met name in de winter van 1828 (werkverschaffing) - bijzonder veel graafwerk verricht ten behoeve van de aanleg van vijvers en andere waterpartijen. De vrijgekomen grond is destijds gebruikt om „bergjes” te maken, waarvan sommige meer dan tien meter hoog zijn. Het



Aart Schouman (1710-1792)
Fazant,
Waterverf 353 x 261 mm
Parijs, Fondation Custodia

terrein maakt dus op vele plaatsen een sterk geaccidenteerde indruk, maar de niveau verschillen zijn voor het merendeel kunstmatig. Door deze ingrepen heeft de oorspronkelijke bodemtoestand noal wat wijzigingen ondergaan. Bovendien heeft de aanwezigheid van het bos zelf in de loop der jaren de bodemgesteldheid eveneens aanzienlijk gewijzigd, onder meer door de vorming van een humuslaag, die hier en daar vrij dik is. De dieper gelegen ondergrond is echter op vele plaatsen niet gewijzigd. De lagen, die met kruisjes zijn aangeduid (leem of keileem beginnend op 40 tot 120 cm beneden het maaiveld) lopen op vele plaatsen onder het bosterrein door. Een en ander leidt uiteraard tot verschillen in de waterhuishouding in de bodem van het bos en de kunstmatige niveauverschillen brengen tevens allerlei micro-klimatologische invloeden met zich mee, die zich weer in flora en fauna aftekenen.

Nu is het niet de bedoeling van deze wandelgids een wetenschappelijke verhandeling over de planten- en dierenwereld te geven. Wel willen we u meevoeren langs een bepaalde wandelroute door het bos. De wandelaar zal ontdekken, dat men het bos op talrijke wijzen kan doorkruisen. U mag zich evenwel niet buiten de paden begeven; maar ook wanneer u zich aan de paden houdt, zijn er vele varianten mogelijk op de door ons gekozen wandelweg. We hebben onze route echter zodanig gekozen, dat u een goede indruk krijgt van het bos in zijn totaliteit en van de belangrijkste aspecten van flora en fauna. Het spreekt vanzelf, dat het niet geoorloofd is de natuur in het bos te verontrusten of plant-aardig of dierlijk materiaal mee te nemen. Ook paddestoelen of vruchten mogen niet worden meegenomen.

Voordat we aan onze wandeling beginnen, willen we er nog op wijzen, dat de bewoners van de groninger borgen – en hetzelfde geldt voor die van de stinsen in Friesland en de havezaten in Drente – in het verleden dikwijls allerlei niet ter plaatse voorkomende planten op de borgterreinen hebben doen aanplanten. Dit geldt voornamelijk voor de naaste omgeving van de gebouwen, maar u zult ook in het eigenlijke bos een aantal boomsoorten aantreffen, die er eigenlijk niet thuis horen en die afkomstig zijn uit verre landen.

De vreemde planten in de naaste omgeving van stinsen, borgen en havezaten worden in Friesland stinsplanten genoemd, in Groningen borgplanten. Wie er meer van wil weten, raadplege het boekje „*Stinseplanten*” door D. T. E. v. d. Ploeg (1953). Goede voorbeelden zijn: bostulp, daslook, vogelmelk, holwortel, helm-bloem, winteraconieten, sneeuwkllokjes, zomerklokje, crocussen, herfsttijlozen, wilde hyacinten.

Wanneer we vroeger vanaf de Hoofdweg het borgterrein betraden, wandelden we tussen monumentale beuken en linden door, waarvan door de stormen van de laatste jaren heel wat gesneuveld zijn. Men heeft inmiddels nieuwe aanplant aangebracht en waar nog enkele van de reuzen gespaard zijn gebleven, heeft men toch reeds voor tussenplant van jonge exemplaren gezorgd. Dit is verstandig, want U weet het: boompje groot, plantertje dood!

Links van de oprijlaan ligt een stukje gevarieerd bos: eik, esdoorn, vlier, varens en brandnetels. Een ideaal vogelbosje. Hier ook veel opslag van jonge kastanjabomen. Let ook op de oude schaapskooi.

We passeren de brug over de buitengracht en naderen de gracht rondom de borg. De borg zelf is via een ophaalbrug te bereiken. Het is niet onze taak te

Aart Schouman (1710-1792)
 Eekhoorn en randsuil,
 Waterverf 360 x 247 mm
 Amsterdam
 Artis - bibliotheek



schrijven over de borg, zijn verleden, zijn vroegere bewoners en zijn huidige bestemming en inrichting. We slaan dus rechtsaf vòòr de binnengracht en nemen het roodkleurige pad langs het water; na de eerste bocht kiezen we het smalle voetpad naar rechts, dat een cirkel beschrijft langs de zuidwestelijke rand van het borgterrein.

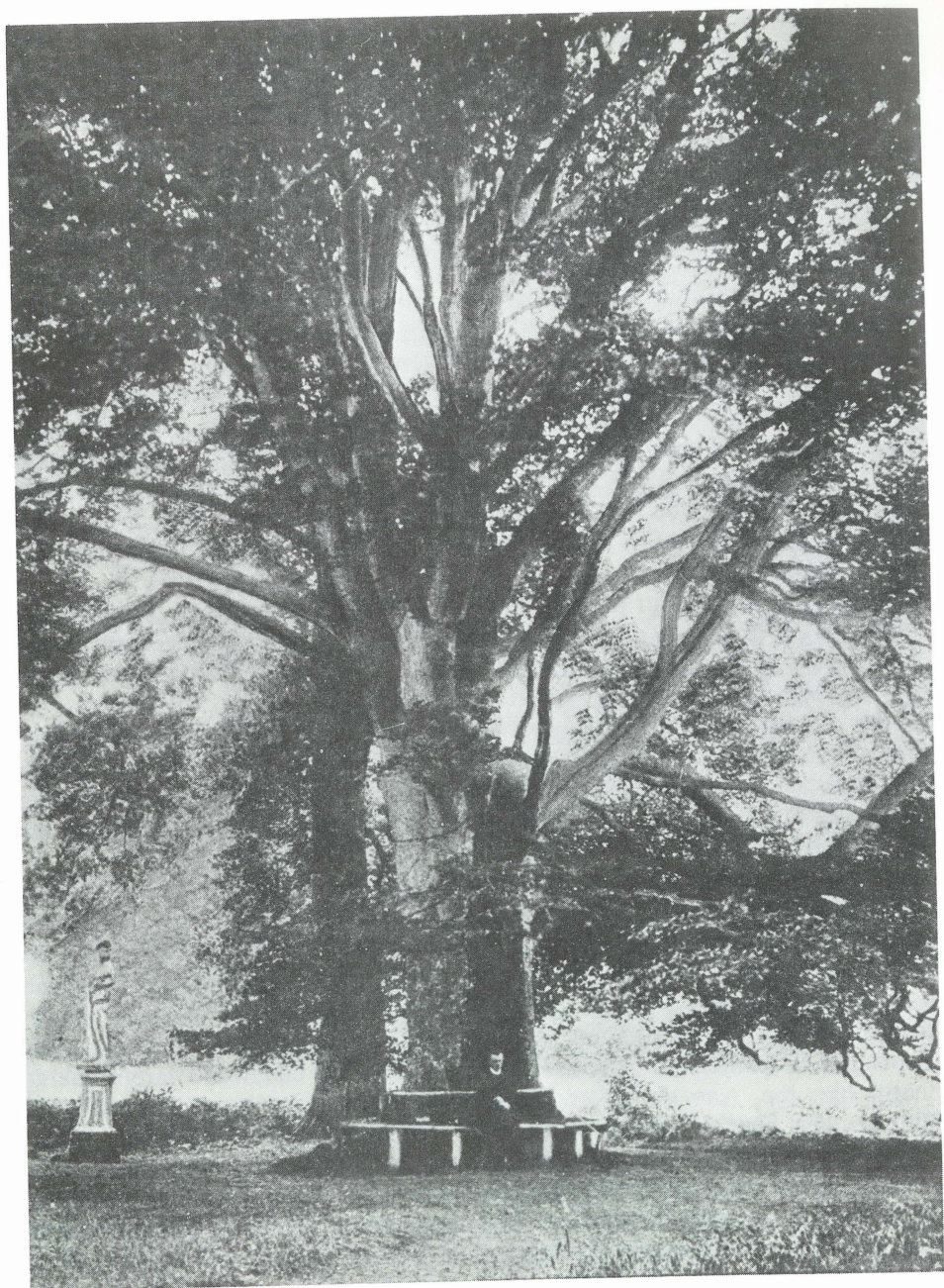
Dit rondpad voert ons langs wat hoog opgaande Cotoneasters en enkele oude perebomem; vroeger noemde men het „pereperk”, omdat de zwarte omgewerkte ondergrond peervormig werd afgestoken. We zien op het grasveld een tweetal oude, vrouwelijke taxusbomen. Hoewel de taxus een naaldboom is, vormt hij geen echte kegels. Het zaad is echter in de herfst omgeven door een scharlaken-

rode, bekervormige en vlezigc omhulling, die de vogels graag eten. De naalden zijn zeer giftig. De taxus is tweehuizig, d.w.z. de ene boom draagt alleen maar vrouwelijke bloemen en dus later vruchten. De andere boom is geheel mannelijk en brengt in het voorjaar uitsluitend stuifmeel voort. Langs het rondpad zien we kastanjes en esdoorns staan (let bij de esdoorn op de dofzwarte knoppen in herfst en winter); rechts passeren we de z.g. goudvisvijver en links het theehuisje. Daarnaast staat ook een tamme kastanje. Deze heeft in tegenstelling tot de gewone kastanje geen handvormig samengestelde bladeren, maar enkelvoudige bladen, die toegespitst getand zijn. Beide soorten behoren tot verschillende plantenfamilies (raadpleeg eens een flora!) We passeren nog een zeer oude goudes en verlaten dan weer het rondpad, slaan rechts af en vervolgen onze weg langs de gracht. Rechts zien we een gemengde beplanting: linde, eik, jonge sparren met veel ondergroei van klimop en in het winterseizoen honderden sneeuwkllokjes. Verder weg staat een prachtige tweeling-eik, waarvan de kolossale onderstam zich dicht boven de grond in twee machtige armen splitst. We kijken nu achterom op de borg. In de borggracht zien we een klein rond eilandje, waarop een jonge moerascypres staat. Verderop in het bos zullen we nog een veel ouder en groter exemplaar ontmoeten. (soort is afkomstig uit Z.O.-deel van Noord-Amerika)

Op het grasveld achter de borg bevindt zich een bijzonder decoratief vertakte boom. Het is een zeer oude notcboom, de zwarte walnoot, waarvan de ronde vruchten in hun geheel afvallen. (afkomstig uit N-Amerika) Achter dit grasveld ligt de „snoekenvijver”. We gaan het bruggetje over en we zien nu meer beuken groeien. We houden rechts aan! Er liggen heel wat omgewaaide bomen en stobben op de grond. Daarop groeien in de herfst vele soorten zwammen en gedurende de zomermaanden zitten er talrijke insekten in. Door al dit leven vermolmt het hout en de vrijkomende stoffen keren in de bosgrond terug. (recycling!)

We zien hier een zeer wilde ondergroei van varens en bramen en die bramen vormen een ondoordringbare wildernis, waarin allerlei vogels een goede nestgelegenheid vinden. Aan onze linkerzijde passeren we nu het veel oudere exemplaar van de moerascypres met een mimosa-achtig blad, dat in de herfst zeer fraai verkleurt en daarna afvalt. Aan de zelfde kant komen we langs het „s-vijvertje”. Ter plaatse is tevens een aanplant van jonge sparren. We houden rechts aan en komen nu langs wat oudere berken en eiken. De varenondergroei neemt hier toe. Aan de linkerzijde jong sparrebos, dat gedund moet worden. Hier en daar hangen nestkastjes aan de bomen. We gaan links en na 10 meter rechts. Dertig meter verderop staan nogal wat rhododendrons, waartussen enkele azalea's. Loop rechtuit tot sparrebosje. Hier links aanhouden. Rechts sparren, links zeer gemengde beplanting: lijsterbes, kastanje, eiken, esdoorn, enkele sparren en weer veel varens en bramen.

Voorbij het sparrenbosje ligt aan onze rechterhand een vijver met een eilandje, het z.g. „hondenkerkhof”, links een bank waarachter een hulst. Na de bank slaan we even links af. U bent dan op de hoofdlaan, waardoor men vanuit de borg naar het einde van het bos kan kijken. Veroorloof U vanaf deze plaats even een terugblik op de borg. Daarna vervolgt U de wandeling door de hoofdlaan. Na 40 meter staat links een bank. Drie meter verder staat links en rechts



De „dikke boom”

van de hoofdlaan robinia's (*Robinia Pseud Acacia*). Dus geen echte acacia! Hoofdlaan verder volgen. In de sparren links en rechts groeit nogal wat hop. Hierna hoofdlaan weer verlaten en rechts aanhouden. We komen nu bij een vijver, die vanwege zijn langgerekte vorm van oudsher „de rivier” heet. We lopen er rechts omheen en volgen daarna weer de hoofdlaan. Het terrein is hier nogal geaccidenteerd en de oorzaak hiervan is reeds vermeld.

Links krijgt U dan een open vlakte met aan de overzijde een bijzonder fraaie eik. De achtergrond wordt gevormd door hazelaars, die in het voorjaar prachtig gele katjes dragen. Deze vlakte heet in de volksmond het feestterrein; jarenlang werden daar met Pinksteren „zangfeesten” gehouden. Er staan langs de rand van deze open plek nog heel wat stobben van oude beuken, de meeste met een zeer fraaie begroeiing van elfenbankjes. Recht voor ons vlak voor het tuinbeeld Flora zien we een jonge beuk, ongeveer op de plaats waar vroeger de beroemde „dikke boom” stond. Het was een zeer oude beuk, waarvan ter plaatse verteld werd, dat hieruit de kindertjes kwamen. (Zie Nieuwe Groninger Woordenboek van K. ter Laan)

We gaan nu links af, over het houten bruggetje (kan zéér glad zijn!). Rechts vòòr de brug een oude kastanje met uitzonderlijk bleke bladen. Vòòr een zitbank slaan we links af op het hoekpunt waar een dikke beuk staat met bolvormige uitwassen. (abnormale dikke groei door aanwezigheid van schimmels) Vervolgens gaan we de z.g. „droge brug” over en dan de berg op. Boven gekomen kijken we even naar beneden. Er is destijds toch wel heel wat grond met handkracht verzet!

We blijven het pad volgen. Wanneer U de vijver („de rivier”!) weer ziet, rechts af slaan en de „driesprong” (brug) links laten liggen. U passeert weer jonge sparren, daarna links af om bij de bank weer de hoofdlaan te bereiken. Hier niet de hoofdlaan volgen maar rechts af slaan. Dit pad voert ons naar de rand aan de noordoostzijde van het bos met bijzonder fraaie uitzichten over de weilanden. Links een klein vijvertje, het z.g. „klaverblad”. Hier is een zeer rijke ondergroei van varens, nachtschade, brandnetels, dovenetels, mossen. Let op de heksenbezems links in de berken. Op de plaatsen waar zwamdraden in de cellen van de berkenschors doordringen ontstaat als gevolg van deze infectie een abnormale takkenvorming op de zieke plek. Op afstand ziet dit er uit als een eksternest of als een oude bezem, die er in gegoooid is (door heksen bij de luchtreis van de bezemsteel geworpen).

Er groeien daar ook nogal wat hulsten en hazelaars. Bij de tweesprong links aanhouden. Op volgende tweesprong staat een roodbloeiende kastanje. We houden hier rechts aan en passeren links de zogeheten „ronde kom”. Even verder komen we langs een tuinvaas en onder een „poortvormige” gegroeide beuketak door. Nu nadert U geleidelijk aan het borgegebouw. Bij de driesprong houden we rechts aan en zien links weer de „snoekenvijver”. Ook bij de volgende driesprong houden we rechts aan en passeren aan onze linkerhand een aanplant van jonge essen. We hopen nu door wat vroeger een boomgaard was, de zogenoemde oosterhof, die door een hoge beukenhaag gescheiden was van de „bleek” achter de borg. U passeert langs de borggracht fraaie oude linden met „manchetten” van jonge loten aan de onderstam. Rechts achter de borderij (schathuis) staat de in 1961 gerestaureerde duiventil (vlg. K. ter Laan „doefmat”).

Het vogelleven in het bos is bijzonder rijk en afhankelijk van de tijd van het jaar kunt u er zeer zeker de volgende vogels horen of zien (brv betekent broedvogel): reiger brv, wilde eend brv, buizerd (vooral in de wintermaanden), boomvalk brv, torenvalk brv, patrijs brv in naaste omgeving, fazant brv, waterhoen brv, holenduif brv, turkse tortel brv, koekoek, ransuil soms brv, ijsvogel



Aart Schouman (1710-1792)
Ijsvogel en beflyster, 1743
Waterverf 376 x 255 mm
Amsterdam,
Artis - bibliotheek

(vooral in winter), grote bonte specht brv, witte kwikstaart brv, winterkoning brv, heggemus brv, grote lijster en zanglijster brv, merel brv, gekraagde roodstaart brv, roodborst brv, spotvogel brv, zwartkop brv, tuinfluit brv, fitis brv, tjiftjaf brv, fluit brv, grauwe vliegenvanger brv, kool- en pimpelmees brv, boomkruiper brv, gewone vink brv, ringmus brv, spreeuw brv, wielewaal (soms brv), zwarte

kraai brv, kauw brv, vlaamse gaai brv. Verder komen er talrijke onregelmatige gasten, zoals: havik, houtsnip, boompieper, kramsvogel, koperwiek, goudhaantje, matkop, staartmees, bonte kraai, ekster en vele andere.

Van de zoogdieren noemen we: grote en kleine wezel, bunzing, reeën (onregelmatig), egel, haas, eekhoorn (onregelmatig), mol (let op de „rillen”), spitsmuizen, enkele vleermuissoorten, aardmuis, veldmuis, woelmuis, bosmuis, woelrat, bruine rat, vos (sporadisch).

Onze inventarisatie is niet volledig, maar de rest zult u zelf wel ontdekken. We wensen u daarbij veel succes en genoeg. Maar houdt u zich vooral aan de bepalingen, die overal op de bekende groene bordjes vermeld staan.

Bescherm dier en plant in het Slochter Land!

Haren, februari 1977.

Afbeelding omslag:
Aart Schouman
(1710-1792)
Bonte Kraai, 1752
Waterverf 350 x 550 mm
Haarlem, Teylers Museum.

BIBLIOTHEEK
STARINGGEBOUW